

Beata Kita

O rodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Praga Południe

Praska Sie Pomocy Dziecku - interdyscyplinarny zespół przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci w dzielnicy Praga Południe m.st. Warszawy

Praska Sie Pomocy Dziecku (PSPD) jest nieformaln grup osób zawodowo pracuj cych z dzie mi i rodzinami dotkni tymi problemem przemocy. Poni szy artykuł prezentuje interdyscyplinarne działania zespołu na rzecz ochrony i pomocy dzieciom krzywdzonym.

Praska Sie Pomocy Dziecku (PSPD) jest organizacj osób zawodowo pracuj cych z dzie mi i rodzinami dotkni tymi problemem przemocy. Działa w ramach istniej cych struktur (instytucje o wiatowe, pomocy społecznej, słu ba zdrowia, policja, prokuratura, s d, organizacje pozarz dowe).

Ze wzgl du na ponadinstytucjonalny charakter zespół nie posiada oddzielnej siedziby ani własnej bazy lokalowej; go cinnie korzysta z pomieszcze Fundacji Dzieci Niczyje i O rodka Pomocy Społecznej dzielnicy Praga Południe m.st. Warszawy, pozostaj c z nimi od wielu lat w bardzo cisłej współpracy.

D enia, misja, cele, zadania

Krzywdzenie dzieci jest problemem społecznym, który wymaga aktywnej postawy profesjonalistów, takich jak: pedagodzy, psychologodzy, pracownicy socjalni, policjanci, prokuratorzy, kuratorzy s dowi, lekarze i piel gniarki. Stanowi on wielowymiarowe wyzwanie wymagaj ce wiedzy i umiej tno ci, czasu, gotowo ci emocjonalnej i poznawczej, odpowiedzialno ci zawodowej oraz współpracy.

Cho istnieje wiele instytucji i placówek zobowi zanych do pomocy rodzinom z problemem przemocy oraz wychowuj cym si w nich dzieciom, nadal jednak trudno sprawia odpowiednio wczesne dotarcie do nich i podj cie efektywnych działań .

Wynika to zarówno ze specyfiki samego problemu przemocy wobec dzieci (cz sto jest ukrywany albo bagatelizowany lub traktowany jako sprawa wyl cnie samej

rodziny), jak te z potrzeby ci głęgo dosko-
nalenia słu b (w zakresie diagnozy, inter-
wencji, wsparcia, terapii) i nawi zywania
oraz zacie niania współpracy pomi dzy
nimi. W wielu przypadkach krzywdzenie
dzieci jest pó no rozpoznawane, a udziela-
na pomoc mało skuteczna.

Dodatkowym problemem jest niedosta-
tek działań profilaktycznych, w tym wy-
pracowanych form współpracy instytucji
i organizacji na rzecz zapobiegania prze-
mocy wobec dzieci.

Okazuje si bowiem, e wielu trage-
dii mo na byłoby unikn , gdyby rodzice
odpowiednio wcze nie uzyskali wsparcie
w zakresie opieki i wychowania dzieci.
W dalszej perspektywie lepsze radzenie
sobie rodzin z sytuacjami kryzysowymi za-
trzymaloby proces mi dzypokoleniowego
przekazu przemocowego sposobu funkcjo-
nowania w sytuacjach społecznych.

Zarówno prewencja, interwencja czy
terapia wymagaj od zaangażowanych
w nie profesjonalistów wysokich kompet-
encji (wiedzy, wra liwo ci, umiej tno ci),
jak te jasnych, zakładaj cych współdziałanie
(interdyscyplinarnych) i sprawdzonych
procedur post powania.

Aby zminimalizowa skal zjawiska
krzywdzenia dzieci, istotne jest prowadze-
nie działań w obydwu wymienionych nur-
tach.

Historia

Pracuj c z dzie mi krzywdzonymi i ich ro-
dzicami/opiekunami jako psychologzy, peda-
godzy, kuratorzy, policjanci, napotykaemy wie-
le przeszkód, które wynikaj nie tylko z natury
samego zjawiska przemocy. Cz sto zwi zane
s one tak e z poczuciem obci enia ogromem
odpowiedzialności (zdajemy sobie spraw , e
wa si sprawy zdrowia, ycia, przyszło ci),
brakiem wystarczaj cych mo liwo ci, cz sto
te kompetencji i wsparcia.

Zanim spróbowali my interdyscypli-
narno ci, koncentrowali my si tylko na

Głównym celem PSPD jest ochrona dzie-
ci przed krzywdzeniem: psychicznym,
fizycznym, seksualnym, ekonomicznym
i zaniedbaniem. Realizuje si go poprzez
popraw sprawno ci i efektywno ci dzia-
ła profesjonalistów pracuj cych z dzie mi
i ich rodzinami w warszawskiej dzielnicy
Praga Południe.

Do podstawowych zada zespołu nale y:

1) wypracowanie podstaw i form współ-
pracy słu b na rzecz pomocy dziecku do-
znaj cemu przemocy oraz koordynacja
działa interdyscyplinarnych;

2) opracowanie i wdra anie *Standardów
post powania w pracy z dzieckiem krzywdzo-
nym*;

3) pomoc wszystkim osobom zawodo-
wo stykaj cym si z problemem przemocy
wobec dzieci z terenu dzielnicy Praga Połu-
dnie, ukierunkowana na profesjonalne roz-
wi zywanie problemu krzywdzenia;

4) prowadzenie działalno ci informacyj-
nej, edukacyjnej i wydawniczej w zakresie
przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci;

5) wyst powanie w roli doradczo-ini-
cjatywnej w zakresie organizowania po-
mocy dzieciom krzywdzonym w zwi zku
z realizacj Programu Profilaktyki Uzale -
nie w dzielnicy Praga Południe (zgodnie
z Uchwał nr 88/2002 Zarz du Dzielnicy
Praga Południe w gminie Warszawa-Cen-
trum z dnia 8 marca 2002 r.).

jednocześnie nie i pracownikami socjalnymi, i lekarzami, i nauczycielami; nie jest to mo liwe by my byli równocześnie tymi, którzy interweniuje i w jakim stopniu kontroluj , a z drugiej strony staraj si by ich terapeutami. Potrzebowali my innych.

Te dobre kontakty pozwalały kierowa naszymi klientami do zaufanych, sprawdzonych osób – terapeutów pracuj cego z dzieckiem, terapeutów pracuj cego z rodzicem, pedagoga szkolnego, dzielnicowego. Okazywało si , e im lepiej my – pomagaj cy, znamy si i współpracujemy ze sob , tym skuteczniej i w mniej obci aj cy dla nas sposób prowadzony był „przypadek”.

Jednak nie sposób pozna wszystkich: dzielnicowych, kuratorów, pedagogów, piel gniarki, lekarzy.

Prawdziw pomoc okazały si , organizowane pod koniec lat 90. przez Fundację Dzieci Niczyje, wspólne szkolenia osób z takich miejsc, jak: szkoła, s d (kuratorzy), policja, o rodek pomocy społecznej, pracuj cych w okrelonym rejonie dzielnicy Praga Południe.

Kolejnym krokiem było zbieranie własnych do wiadomości we współpracy interdyscyplinarnej. Byli my w tym zdesperowani, bo nasi wspólni klienci – dzieci krzywdzone – to osoby szczególnie wymagaj ce. Mimo zapału i nadziei, interdyscyplinarnie nie przychodziło łatwo – okazywało si , e wspieramy si , ale te wspieramy i kłócimy: bo on chce mie racj i nie słucha tego, co ja wiem, co zaobserwowałam. Cz - sto te okazywało si , e aby wspólnie si spotka i omówi spraw Kasi M., potrzeba było przesun pewne zadania, dopasowa swój czas do mo liwo ci innych. Spotkanie wymagało od nas tak e przygotowania si – wyja nienia czy np. mama Kasi zgłosiła si

do terapeuty uzale nie , czy dziewczynka ma ju korepetytora – wolontariusza, z którym uzupełni zaległo ci z matematyki, czy przychodzi do wietlicy itp. Potem realizacja planu i zdawanie relacji przed zespołem co si udało, a co nie.

To, co nas zach cało, by próbowa dalej to efekty. Bo dyskutuj c, lepiej rozumiemy co si dzieje z dzieckiem, z jego rodzin , dzielimy te pomi dzy siebie odpowiedzialno i zadania, a w kolejnych sprawach – mamy przetarte szlaki – wiemy, do kogo zwróci si w okrelonej sytuacji, gdy np. trzeba odwiedzi rodzin , przyjrze si czy to, co mo e budzi podejrzenia, rzeczywi cie potwierdza si lub nie.

Tak przygotowani byli my gotowi wł - czy si w nowatorskie, interdyscyplinarne działanie, którym było Praska Sie Pomocy Dziecku.

Zespół Praska Sie Pomocy Dziecku zał si w 2001 r. z inicjatywy Fundacji Dzieci Niczyje, w wyniku kampanii *Dzieci stwo bez przemocy*. Jego członkowie reprezentowali wiele kluczowych, ze wzgl du na tworzenie lokalnego systemu pomocy dziecku krzywdzonemu instytucji¹, placówek² i organizacji pozarz dowych³.

Po latach działalno ci z du ego zespołu pozostali jedynie przedstawiciele cz ci placówek i instytucji, bezpo rednio pracuj cy z dzie mi i rodzinami z problemem przemocy (Fundacji Dzieci Niczyje, O rodka Pomocy Społecznej, słu by zdrowia, przedszkola, O rodka Socjoterapii „K t”, „Przywróci Dzieci stwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. K. Lisieckiego „Dziadka”. Inne (jak Urz d Dzielnicy), wł czaj si b d jako partnerzy realizowanych działań , b d (jak np. szkoły podstawowe i gimnazja, S d Rejonowy – Wydział

¹ Urz d Dzielnicy – Wydział Pomocy Społecznej i Zdrowia oraz Wydział O wiaty i Wychowania, O rodek Pomocy Społecznej, słu ba zdrowia – publiczna i niepubliczna, S d Rejonowy Wydział Rodzinny i Nietlelnych, policja, prokuratura.

² Szkoły, przedszkola, ogniska wsparcia dziennego dla dzieci i młodzie y, O rodek Socjoterapii „K t”, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, dzielnicowy Punkt Informacyjno-Konsultacyjny.

³ Fundacja Dzieci Niczyje, „Przywróci Dzieci stwo” Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy im. K. Lisieckiego „Dziadka” oraz Stowarzyszenie Pomocy Bezdomnym prowadz ce hostel dla ofiar przemocy w rodzinie.

Rodzinny i Nieletnich, policja) – deleguj c swoich pracowników uczestnic z w organizowanych przez PSPD formach współpracy, kształcenia i wsparcia.

Do PSPD doł czyli te inni: osoby reprezentuj ce Akademi Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, prywatne firmy zaangażowane społecznie, osoby zwi zane z Komitetem Ochrony Praw Dziecka, inspiruj c zespół do kolejnych działań .

Powstanie i trwanie zespołu mo liwe było dzi ki owocnym do wiadzczeniom współpracy interdyscyplinarnej. Dotyczyły one zarówno spraw konkretnych dzieci krzywdzonych, jak te rozwi za skierowanych do profesjonalistów. Członkowie zespołu, wnosz c swoj wiedz i umiej tno ci, mogli jednocze nie korzysta z kompetencji innych, uzyskiwali pełniejsze spojrzenie na problem krzywdzenia dzieci w dzielnicy, mogli realizowa wspólnie zaplanowane działania w skoordynowany i odpowiedzialny sposób.

Niezb dne okazało si te zrozumienie potrzeby pracy interdyscyplinarnej przez władze dzielnicy oraz przez instytucje/organizacje deleguj ce swoich przedstawicieli do prac zespołu. Przejawiało si to mi dzy innymi w uznaniu przez Zarz d Dzielnicy roli doradczo-inicjatywnej zespołu w Programie Profilaktyki i Rozwi zywnia Problemów Alkoholowych w dzielnicy

Praga Południe⁴ oraz formalne wpisanie działalności interdyscyplinarnej do tego Programu.

Zgod na działania interdyscyplinarne wyraziły tak e wszystkie reprezentowane w PSPD instytucje i organizacje, oficjalnie decyduj c si , by obowi zki zwi zane z tworzeniem systemu działań interdyscyplinarnych wykonywane były w ramach czasu pracy zawodowej.

Bardzo istotne dla zespołu było tak e zapewnienie mu zaplecza: mo liwo ci korzystania z lokali (O rodka Pomocy Społecznej, Fundacji Dzieci Niczyje, sali konferencyjnej Urz du Dzielnicy Praga Południe), finansowania oraz obsługi (ksi gowej, kadrowej, rzeczowej) realizowanych przez PSPD projektów (w ramach Lokalnego Programu Profilaktyki i Rozwi zywnia Problemów Alkoholowych – wiadzczonej przez OPS Praga Południe, a wcze niej tak e Urz d Dzielnicy Praga Południe; za w 2007 r. w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – zapewnionej przez Fundacj Dzieci Niczyje).

Obok wspomnianego bazowego wsparcia, konieczne było szkolenie zespołu (w zakresie pracy zespołowej i interdyscyplinarnej, zasad pomocy dziecku krzywdzonemu i jego rodzinie, projektowania i pozyskiwania rodków na realizacj zada) oraz superwizowanie jego pracy.

Kierunki podejmowanych przez PSPD działań

Kierunki działań podejmowanych przez PSPD to:

- 1) zwi kszczenie kompetencji pracowników słu b odpowiedzialnych za pomoc dzieciom krzywdzonym w zakresie diagnozy i profesjonalnej pomocy;
- 2) wzmocnienie istniej cych działań interdyscyplinarnych na rzecz dziecka krzywdzonego w dzielnicy i uruchomienie nowych;

3) wdro enie jasnych procedur post powania w przypadku krzywdzenia dzieci na podstawie *Standardów post powania w pracy z dzieckiem krzywdzonym*;

4) integracja rodowiska profesjonalistów z dzielnicy Praga Południe wobec problemu krzywdzenia dzieci.

⁴ Uchwała nr 88/2002 z dnia 8 marca 2002 r.

Dotychczasowe do wiadzenie w realizacji zada na rzecz ochrony i ochrony i pomocy dzieciom krzywdzonym

1. Przeprowadzenie wstępnej diagnozy (czerwiec 2002 – listopad 2003) dotyczącej:

– potrzeb (zebrano informacje o najbardziej zagrożonych przemoc wobec dzieci rejonach dzielnicy; na podstawie badań ankietowych wśród pracowników służb odpowiedzialnych za pomoc dziecku krzywdzonemu ustalono, że najbardziej brakuje wiedzy prawnej na temat pomagania dzieciom krzywdzonym, rzetelnych informacji o kompetencjach innych służb, w związku z czym pojawiały się np. niewspółmierne oczekiwania i pretensje, co do ich działania oraz wiedzy i umiejętności w zakresie interwencji, negocjowania zasad współpracy z rodziną, monitorowania sytuacji dziecka, udzielania pomocy specjalistycznej);

– zasobów lokalnych (rozeznano i stworzono list miejsc: instytucji, organizacji pozarządowych i placówek, zajmujących się udzielaniem pomocy dzieciom i rodzinom – w tym z problemem przemocy);

– możliwości i barier (dostrzeżono zalety procedury Niebieskich Kart, gotowość do niesienia pomocy wielu pracowników służb, ale zaobserwowano także bezradność, frustrację, zobojętnienie profesjonalistów na potrzeby dzieci krzywdzonych, rozpoznano niejasności w zakresie formalnych podstaw do współpracy interdyscyplinarnej – i w związku z tym opór przed udziałem w spotkaniach zespołów, zdiagnozowano wśród służb uprawnionych bariery w przekazywaniu istotnych informacji o podejrzeniu lub krzywdzeniu dzieci, mało gotowość do współpracy interdyscyplinarnej przejawiająca się m.in. prac przede wszystkim na wyniki własnej instytucji, placówki, koncentrowaniem się na własnych kompetencjach – („to ja mam rację, to my mamy lepszą wiedzę i propozycje pomocy dziecku i jego rodzinie”).

2. Opracowanie i wydanie dwóch edycji *Standardów postępowania w pracy z dzieckiem krzywdzonym* (2002 r. i 2004 r.) zawierających wskazówki do:

– kontaktu i diagnozy sytuacji dziecka (w tym kwestionariusz opisujący czynniki ryzyka i zasoby);

– planowania pomocy dziecku;
– możliwości i planowania współpracy z jego rodziną oraz;

– ogólne zasady podejmowania interwencji;

– wzory zawiadomień o nieprawidłowej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka oraz o podejrzeniu przestępstwa wobec dziecka/członków jego rodziny;

– informacje dotyczące sytuacji nagłego umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczej;

– polecane miejsca wiadomości pomocy dzieciom i rodzinie.

3. Współudział w przygotowaniu i prowadzeniu konferencji pt. *Lokalny system pomocy dziecku krzywdzonemu* (wrzesień 2002 r.), podczas której zaprezentowano *Standardy postępowania w pracy z dzieckiem krzywdzonym*.

4. Organizacja szkoleń interdyscyplinarnych, a następnie superwizji dla grup profesjonalistów (od 2003 r. – nadal) pracujących w rejonach Pragi Południe, w których zdiagnozowano największe zagrożenie dzieci przemocą. Szkolenia przygotowują do pracy interdyscyplinarnej oraz inicjują tworzenie lokalnie działających zespołów profesjonalistów. Kolejnym etapem jest regularne wsparcie, w tym poprzez zapewnienie superwizji dla zawiązanych grup interdyscyplinarnych. W efekcie na terenie Pragi Południe funkcjonuje ich cztery:

– DUDZIARSKA (od 2003 r.),

– KAMIONEK (od 2004 r.),

- GOCLAW I (od 2005 r.),
- GOCLAW II (od 2006 r.).

Utworzenie takich grup podyktowane było rozległo ci dzielnicy i w zwi zku z tym niemo no ci zajmowania si przez PSPD wszystkimi indywidualnymi przypadkami przemocy wobec dzieci. Wynikało tak e z docenienia współpracy w ramach stałego zespołu dla rozwi zywania problemów dzieci w małych społeczno ciach lokalnych.

5. Przygotowanie i organizacja seminarium oraz szkolenia na temat diagnozy i interwencji, adresowanego do grupy lekarzy i piel gniarek (2004 r.).

6. Przygotowanie i przeprowadzenie seminarium pt. *Sukcesy i ograniczenia w pomaganiu dzieciom krzywdzonym*, skierowanego do przedstawicieli czterech działaj cych lokalnie grup interdyscyplinarnych (2007 r.).

7. Szkolenie dla nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów oraz kuratorów s dowych pt. *Diagnoza i mo liwo ci pomocy dzieciom z FAS* (2007 r.).

8. Organizacja cyklu wykładów obejmuj cych problematykę przemocy wobec

dzieci (*Zasady pracy interdyscyplinarnej; Profilaktyka wykorzystywania seksualnego dziecka w Internecie; Prawne regulacje sytuacji dziecka krzywdzonego; Interwencja kryzysowa w sytuacji przemocy w rodzinie; Kazirodztwo – rodzice w roli sprawców; Zespół Munchausena w zast pstwie; Odległe skutki krzywdzenia w dzieci - stwie – 2005 r.; Agresja i przemoc w ród dzieci i młodzie y: przyczyny, psychologiczny obraz sprawcy, ofiary i wiadka przemocy; prezentacja strategii pomocnych w radzeniu sobie z agresj i przemoc w ród dzieci i młodzie y; Ucze trudny, sprawiaj cy kłopoty – co dalej?; Współpraca z rodzicami na rzecz dziecka – 2006 r.*).

9. Zrealizowanie we współpracy z Fundacją Dzieci Niczyje projektu pt. *Szkoła przeciw przemocy* (2007 r.). Obejmował on przeprowadzenie bada pomocy udzielanej dzieciom krzywdzonym przez szkoły podstawowe w dzielnicy Praga Południe, diagnoz potrzeb pracowników w tym zakresie, opracowanie procedur post powania dla szkół w przypadku podejrzenia przemocy wobec dziecka, przeprowadzenie seminarium dla pracowników szkół i przedstawicieli innych grup profesjonalistów.

Co dalej?

Obecnie, po kilku latach działa jako Praska Sie Pomocy Dziecku, mo emy przyzna , e na warszawskiej Pradze Południe praca interdyscyplinarna na rzecz dzieci krzywdzonych rozwin ła si na wielu poziomach:

- budowania i organizacji systemu wsparcia na terenie całej dzielnicy (prowadzonych m.in. w ramach PSPD);

- reagowania na problemy dzieci w małych społeczno ciach lokalnych (poprzez powołane przez PSPD cztery stałe grupy interdyscyplinarne zło one z profesjonalistów ró nych zawodów: pedagogów, psychologów, pracowników socjalnych, kuratorów s dowych, policjantów);

- pomocy konkretnym dzieciom krzywdzonym i ich rodzinom (przez zawi zuj ce

si dora nie zespoły na czas pracy z przypadkiem konkretnego dziecka).

Mamy jednak wiadomo , e tego typu działania stanowi „pewien” odsetek sposobów reagowania na problem przemocy wobec dzieci.

W zwi zku z tym jako zespół PSPD zamierzamy wspiera profesjonalistów, kontynuuj c ró ne formy edukacji, mi dzy innymi:

- szkolenia na temat pracy metod zespołów interdyscyplinarnych,

- inicjuj c powstawanie lokalnie działaj cych grup,

- wspieraj c te ju istniej ce oraz nowo powstaj ce,

- zach caj c do współpracy przedstawicieli słu b słabiej reprezentowanych

w pracy interdyscyplinarnej (słu by zdrowia, prokuratury, sądu),

– wdrażając propozycje skutecznych, chroniących dziecko strategii profesjonalnej pomocy.

Przystępując do Koalicji na Rzecz Profilaktyki Krzywdzenia Małych Dzieci zamierzamy także włączyć się w organizowanie wczesnego wsparcia rodzinom w kryzysie tak, by w jak najwyższym stopniu ograniczyć skalę zjawiska przemocy wobec dzieci.

Przy braku konkretnych aktów prawnych regulujących współpracę interdyscyplinarną oraz form organizacyjnych dla niej, małej koordynacji działań, powielaniu tej samej pracy przez różne instytucje (np. w zakresie przeprowadzenia wywiadu rodowiskowego), byśmy nasze – oddolne do wiadzenia i inicjatywy posłużyły innym jako inspiracja do tworzenia dobrych rozwiązań w zakresie profesjonalnej pomocy dzieciom krzywdzonym oraz zagrożonym przemocą.

Kontakt:

listownie poprzez Ośrodek Pomocy Społecznej dzielnicy Praga Południe m.st. Warszawy
ul. Prochowa 49

04-388 Warszawa

e-mail: pspd@pspd.edu.pl

www.pspd.edu.pl

The Praga Child Protection Network (Praska Sie Pomocy Dziecku – PSPD) is a non-formal group of professionals who work with children and families affected by violence and abuse. This paper presents the team's interdisciplinary efforts for helping and protecting abused children.

O autorze

Beata Kita jest psychologiem, terapeutką rodzinną, a także koordynatorem Zespołu ds. rodziny w Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Praga Południe. Koordynuje również projekty Praskiej Sieci Pomocy Dzieciom, realizowane we współpracy z samorządem lokalnym. Jest również współautorką „Standardów postępowania w pracy z dzieckiem krzywdzonym” oraz autorką i współrealizatorką licznych projektów profilaktycznych.